

Úlohou poistenia je finančne nahradiť škodu v prípade vzniku definovanej náhodnej udalosti, ktorá negatívne ovplyvní kvalitu alebo kvantitu vecí alebo spôsobí ujmu na majetku, na zdraví alebo smrť tzv. **rizikový charakter** poistenia (*neživotné poistenie*).

Významnou úlohou poistenia je aj jeho **rezervotvorný** charakter, ktorý má umožniť poistencovi zabezpečiť si finančné zdroje do budúcnosti pri dožití sa konca poistnej doby, napríklad po skončení produktívneho veku na udržanie štandardu aj v období života, ktoré by inak znamenalo zhoršenie jeho kvality (*kapitálové životné poistenie a investičné životné poistenie*). **Životné poistenie** sa vyznačuje rezervotvornosťou, dlhodobosťou, a tak dáva priestor na investovanie dočasne voľných finančných prostriedkov. Poistovne sa tak stávajú významnými inštitucionálnymi investormi na finančnom trhu. V našich podmienkach sú to predovšetkým banky, ktoré majú záujem o finančné prostriedky poisťovní, pretože pre nich predstavujú kapitálovo silných a stabilných investorov.

Ďalším trendom, ktorý sa stále viac presadzuje, je spojenie bankových a poistných služieb, v snahe zvýšiť efektivitu a rozširovať ponuku služieb. **Bankopoistenie** predstavuje poskytovanie komplexných finančných a poradenských služieb vrátane vytvárania a distribúcie bankových a poistných produktov pre spoločnú skupinu klientov. Vznik bankopoistenia je ovplyvnený najmä procesom globalizácie, vznikom nadnárodných finančných korporácií a potrebou udržania si konkurencieschopnosti. Zámerom bankopoistenia je snaha partnerov (banky a poisťovne) ponúkať svoje finančné produkty prostredníctvom jediného distribučného kanála. Bankopoisťovníctvo tak predstavuje sektor ekonomiky prinášajúci vzájomné prepojenie služieb bánk a poisťovní, pričom toto spojenie prináša výhody nielen obidvom kooperujúcim stranám, ale aj klientovi. Hlavným zámerom, ktorý je rozhodujúci pre všetky zainteresované subjekty, je eliminácia rizík formou alokácie finančných zdrojov na zabezpečenie finančnej istoty (úloha bánk) a ochrany pred nepriaznivými dôsledkami pôsobenia rizík, resp. škodovými udalosťami (úloha poisťovní).

Poisťovne sa do určitej miery správajú ako podnikateľské subjekty, ktoré nielen poskytujú za odplatu poistnú ochranu, ale ich úlohou je čo najefektívnejšie investovať dočasne voľné finančné prostriedky na finančnom trhu, s cieľom zhodnotiť ich v záujme prosperity poistencov aj svojej. Predmetom *zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* je upraviť **činnosti a vzťahy súvisiace**:

- so vznikom, organizáciou, riadením a vykonávaním činnosti poisťovní a zaistovní,
- s oceňovaním aktív, záväzkov a kapitálových požiadaviek na účely dohľadu,
- s reorganizáciou a so zánikom poisťovní a zaistovní,
- s pôsobením poisťovní z iných členských štátov, zaistovní z iných členských štátov, zahraničných poisťovní a zahraničných zaistovní na území SR,
- s výkonom dohľadu nad poisťovníctvom,

a, naopak, nevzťahuje sa na vykonávanie verejného zdravotného poistenia a vykonávanie sociálneho poistenia.

Hrubé (brutto) poistné, resp. predpísané poistné v hrubej výške predstavuje netto poistné, obstarávacie náklady na poistné zmluvy, vlastné náklady a náklady na zánik poistenia a pod.

Čisté (netto) poistné je časť predpísaného poistného v hrubej výške, ktorá je v kalkulácii určená na poistné plnenia v budúcich účtovných obdobiach. Výška netto poistného sa stanoví na základe metód poistnej matematiky a vychádza zo štatistických údajov o škodovosti.

Predpísané poistné v hrubej výške predstavuje zoznam všetkých položiek poistného k poistnej zmluve, ktoré sú za dané poistné obdobie predpísané a majú sa uhradiť poisťovní. Ide o pohľadávky voči poistencom do lehoty splatnosti. Predpis poistného sa v poisťovni spracováva napríklad ako základný denník poistného (prvé poistné) a denník následného poistného. V denníku sa vyznačujú všetky predpisy poistného, prírastky z novozjednaných poistných zmlúv a úbytky poistného zo zaniknutých poistných zmlúv.

Prijaté poistné predstavuje celkový objem uhradených pohľadávok z predpísaného poistného za všetky spravované poistné zmluvy, ktoré poisťovňa spracovala v bežnom účtovnom období (spravidla za kalendárny rok). Prípadné nedoplatky vystupujú ako jej pohľadávky voči poistencom, ktoré sa stávajú predmetom vymáhania. Skutočne zaplatené poistné sa označuje aj ako inkaso alebo **inkasované poistné**. Poistné prijaté od poistencov je zdrojom tvorby technických rezerv, ktoré slúžia na plnenie očakávaných zmluvných záväzkov.

Jednorazové poistné je predpísané poistné zaplatené naraz na celú dobu poistenia, napríklad krátkodobé poistenie (platné na obdobie kratšie ako jeden rok) alebo dlhodobé poistenie (najmä životné alebo dôchodkové).

Poistná suma je suma dohodnutá v poistnej zmluve alebo určená právnym predpisom, na základe ktorej sa určuje výška poistného plnenia v prípade vzniku poistnej udalosti. Môže sa určiť pre jednu poistnú udalosť alebo ako maximálne možné plnenie počas celej doby trvania poistenia. Využíva sa aj ako základňa na určenie výšky platenia poistného.

Poistná udalosť je udalosť, ktorou bol postihnutý poistený predmet, záujem alebo osoba, za ktorú poisťovňa (v prípade jej nastania) poskytuje poistné plnenie v súlade s poistnými podmienkami stanovenými v poistnej zmluve.

Likvidácia poistnej udalosti je súbor činností a pracovných postupov spojených s vybavením poistnej udalosti a vyčíslením výšky poistného plnenia.

Odkupná hodnota je suma, ktorá sa vracia poistenému v životnom poistení v prípade predčasného zrušenia poistnej zmluvy. Predstavuje časť poistného (vo forme technickej rezervy na životné poistenie, príp. hodnotu záväzkov u investičných zmlúv), na ktoré poisťovni nevznikol nárok. Súčasťou odkupnej hodnoty sú aj pripísané podiely z finančného umiestnenia a nespotrebované poistné. Výška vrátenej sumy závisí od dĺžky platnosti poistenia, sumy zaplateného poistného, ktorá sa znižuje o náklady spojené s odkupom poistenia.

porovnávané a analyzované v rámci celého poistného trhu EÚ. Poistovne vypracovávajú predovšetkým:

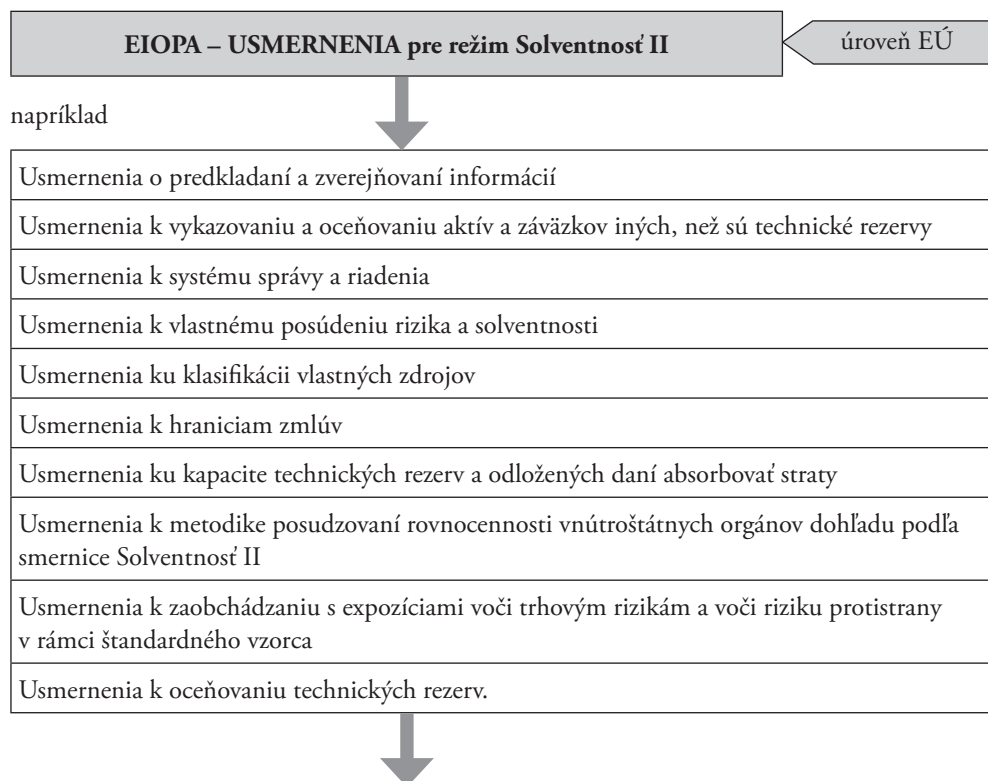
1. správu o solventnosti a finančnom stave,
2. pravidelnú správu orgánu dohľadu,
3. správu pre orgán dohľadu o vlastnom posúdení rizika a solventnosti (*správa ORSA*),
4. ročné a štvrtročné kvantitatívne údaje, ktoré podrobnejšie spresňujú a dopĺňujú informácie predložené v *správe ORSA*.

Na vykazované informácie je kladená kvalitatívna požiadavka, ktorou je **významnosť**. Informácie predkladané orgánom dohľadu sa považujú za významné, ak by ich vynechanie alebo skreslenie mohlo ovplyvniť rozhodovanie alebo úsudok orgánov dohľadu. Zámerom spracovania uvedenej dokumentácie je poskytnúť *národnému orgánu dohľadu (NBS)* nástroje na vyhodnotenie kvality rizikového profilu a celkovej solventnosti poisťovní a tieto informácie následne reportovať *európskemu orgánu EIOPA*, podľa vykonávacích predpisov a usmernení, ktoré boli na tieto účely vydané.

Usmernenia prispievajú ku konzistentnému vykladaniu sekundárnej európskej legislatívy a taktiež ku konvergencii pri výkone dohľadu na poistnom trhu. NBS prevzala uvedené usmernenia do národnej pôsobnosti.

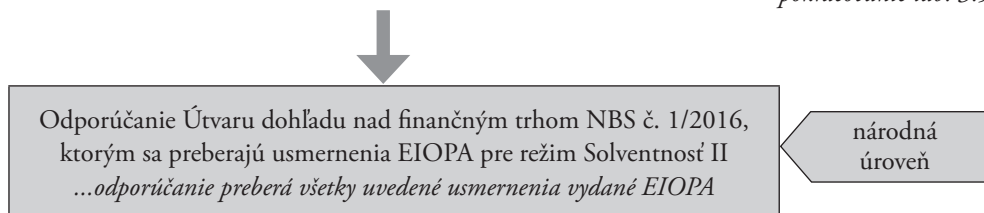
Zabezpečenie informačného toku medzi EIOPA a NBS¹⁰³

Tabuľka 3.9

¹⁰³ Spracované podľa EIOPA a NBS.

pokračovanie tab. 3.9

napríklad

Odporúčanie ÚDFT NBS o predkladaní a zverejňovaní informácií pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS k dodatkovým vlastným zdrojom pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS k vlastnému posúdeniu rizika a solventnosti pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS ku klasifikácii vlastných zdrojov pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS k vykazovaniu a oceňovaniu aktív a záväzkov iných, než sú technické rezervy
Odporúčanie ÚDFT NBS ku kapacite technických rezerv a odložených daní absorbovať straty

3.6 Právna úprava účtovníctva a vykazovania poisťovní

Charakter poisťovacej a zaistovacej činnosti si vyžiadal odlišnú úpravu metodiky účtovania a vykazovania v poisťovniach. Od roku 1991 do roku 2005 bolo účtovníctvo komerčných poisťovní legislatívne upravené *národnými postupmi účtovania vrátane rámcovej účtovej osnovy*¹⁰⁴, kam boli postupne implementované smernice a nariadenia EÚ. *Ministerstvo financií SR* záväzne stanovovalo formálnu a obsahovú stránku výkazov individuálnej účtovnej závierky pre poisťovne a rozsah údajov určených z účtovnej závierky na zverejnenie pre používateľov¹⁰⁵.

Komerčné poisťovne sa od ostatných podnikateľských subjektov líšia ekonomickými pravidlami, systémom regulácie, ako aj samotným predmetom vykonávanej činnosti. S postupným rozvojom poisťných potrieb a ich uspokojovania sa vyvíjala aj právna úprava poisťovníctva v SR. Okrem **všeobecne záväzných právnych predpisov**, akými sú najmä:

¹⁰⁴ Posledným vydaným opatrením, ktoré platilo od 1. januára 2003 do 31. decembra 2005 bolo opatrenie MF SR č. 22 212/2002-92, ktorým sa ustanovili podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre poisťovne, pobočky zahraničných poisťovní, zaistovne, pobočky zahraničných zaistovní a Slovenskú kanceláriu poisťovateľov.

¹⁰⁵ Opatrenie č. 22 213/2002-92 z 21. januára 2003 o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z účtovnej závierky na zverejnenie pre používateľov). Jeho účinnosť zanikla 31. decembra 2005.

Všeobecný vzor výkazu zmien vo vlastnom imaní poisťovne

Tabuľka 4.5

Štruktúra výkazu zmien vo vlastnom imaní (za bežné a porovnateľné účtovné obdobie)

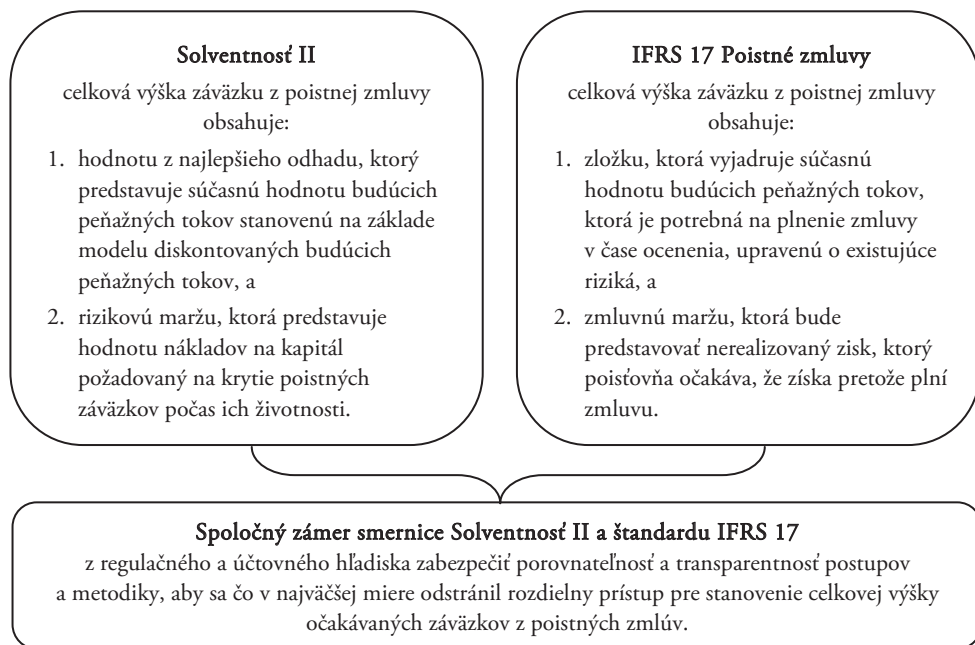
Položky výkazu	Základné imanie, emisné ážio	Kapitálové fondy, oceňovacie rozdiely	Fondy zo zisku, ZRF	VH min. r. VH v schvaľovaní	Vlastné imanie celkom
Stav vlastného imania k 1. 1.					
Chyby minulých období					
Zmeny v účtovných zásadách					
Stav vlastného imania na začiatku obdobia – upravený					
Komplexný výsledok hospodárenia za predchádzajúce obdobie:					
Tvorba zákonného rezervného fondu					
Príděl do ostatných fondov					
Zvýšenie/zníženie základného imania					
Oceňovacie rozdiely					
Úhrada straty minulých rokov					
Nerozdelený zisk/neuhradená strata					
Transakcie s vlastníkmi Vyplatené dividendy					
Čistý zisk/strata bežného obdobia (k 31. 12.)					
Stav vlastného imania k 31. 12.					

4.2.4 Výkaz peňažných tokov

Cieľom *výkazu peňažných tokov* je poskytnúť prehľad o zmenách vo finančnej situácii poisťovne, prezentovať informácie o peňažných tokoch uskutočnených počas bežného účtovného obdobia. Poisťovňa vykazuje peňažné toky spravidla nepriamou metódou. Za peňažné toky sa považujú prírastky a úbytky peňažných prostriedkov a peňažných ekvivalentov, pričom *IAS 7 Výkaz peňažných tokov* požaduje osobitné sledovanie a vykazovanie peňažných tokov z:

a) prevádzkových činností,

Schéma 5.5 Oceňovanie záväzkov z poistenia podľa Solventnosti II a IFRS 17

Na účely oceňovania vydaných poistných zmlúv stanovuje *IFRS 17* jednotnú metódu vrátane hlavných princípov ich účtovania, čím sa zvýši predpoklad porovnateľnosti vykazovaných informácií v účtovnej závierke. Poisťovňa prvýkrát zaúčtuje, a teda ocení **skupinu poistných zmlúv** (*zúčtovaciu jednotku*) v okamihu, keď začína obdobie poistného krytia, alebo ak prijme poistné od poistenca, alebo sa skupina zmlúv stane strátovou. Rozhodujúcim okamihom je ten, ktorý nastane skôr. Pričom *IFRS 17* rozlišuje dva druhy záväzkov:

1. záväzok na zostávajúcu dobu krytia, resp. budúce škody,
2. záväzok na vzniknuté škody.

Záväzok na zostávajúcu dobu krytia zahŕňa najmä vytváranú technickú rezervu na životné poistenie, resp. technickú rezervu na investičné životné poistenie a technickú rezervu na poistné budúcich období. Pri ocenení tohto záväzku sa využije:

- a) prístup stavebných blokov,
- b) prístup alokácie poistného,
- c) prístup variabilného poplatku.

Záväzok na vzniknuté škody predstavuje vytvorenú technickú rezervu na poistné plnenia a na ocenenie tohto typu záväzku sa použije *prístup stavebných blokov*.

V oblasti **oceňovania** sa *IFRS 17* opiera o **všeobecný model ocenenia na báze aktuálneho odhadu**, pri ktorom sa predpoklady prehodnocujú v každom vykazovanom období a poisťovňa tento model uplatní pri stanovovaní celkovej výšky záväzkov z po-

7.4 Časové rozlíšenie a ostatné zúčtovacie vzťahy

Účty časového rozlíšenia slúžia na uplatnenie základného princípu podvojného účtovníctva, ktorým je priradenie nákladu a výnosu do účtovného obdobia, s ktorým **vecne a časovo súvisia**. Časovým rozlíšením sa zabezpečuje nezávislosť jednotlivých účtovných období. Ak sa v priebehu účtovného obdobia vyskytnú náklady a výdavky, rovnako výnosy a príjmy, ktoré sa týkajú budúcich účtovných období, poisťovňa ich časovo rozlíši. Kritériom na účtovanie prípadov časového rozlíšenia je skutočnosť, že je známy vecný obsah, suma a je určené obdobie, ktorého sa týkajú. Časové rozlíšenie sa nepoužíva v prípadoch, keď ide o nevýznamné sumy, keď ich zaúčtovaním do nákladov alebo výnosov bez časového rozlíšenia nie je dotknutý účel časového rozlíšenia a poisťovňa tým preukázateľne nesleduje zámernú úpravu výsledku hospodárenia (uplatnenie zásady významnosti v účtovníctve).

Účty časového rozlíšenia podliehajú dokladovej inventúre a pri inventarizácii sa posudzuje ich výška a dôvody existencie časového rozlíšenia. Poisťovňa si upraví postup a zásady časového rozlíšenia interným predpisom.

Ako **náklady budúcich období** sa účtujú výdavky, ktoré nastali v bežnom roku, ale týkajú sa nákladov budúcich účtovných období. Zúčtovanie nákladov v budúcich účtovných obdobiach sa vykoná v tom účtovnom období, s ktorým časovo rozlíšené náklady vecne súvisia, a to na ťarchu príslušných účtov účelovo členených nákladov (neživotného/životného poistenia), napríklad nájomné platené dopredu, predplatené služby, predavky na zamestnanecké požitky.

Ako **výdavky budúcich období** sa účtujú náklady, ktoré síce súvisia s bežným účtovným obdobím, výdavok však nebol dosiaľ uskutočnený a nastane až v budúcich účtovných obdobiach, napríklad:

- zúčtovanie predpisu nájomného plateného pozadu,
- zúčtovanie predpisu rôznych služieb, ktoré budú zaplatené v budúcom účtovnom období,
- úroky platené pozadu napríklad s istinou pôžičky,
- prémie, odmeny a podobné nároky zamestnancov, ktoré budú zaplatené v nasledujúcom období.

Ako **výnosy budúcich období** sa účtujú príjmy prijaté v bežnom období súvisiace s výnosmi budúcich období, napríklad:

- prijaté provízie od zaistovateľov, vzťahujúce sa k budúcim účtovným obdobiam,
- prijaté nájomné dopredu,
- prijatá suma paušálu na zaistenie servisných služieb dopredu.

Ako **príjmy budúcich období** sa vykazujú sumy neprijaté alebo neinkasované poisťovňou k závierkovému dňu, ktoré časovo a vecne súvisia s výnosmi bežného účtovného obdobia a nie sú zaúčtované priamo na účtoch pohľadávok, napríklad:

- výnosové provízie,

9.2 Prvotné rozpoznanie (vykázanie) finančného majetku a finančných záväzkov

Poistovňa si zvolí v rámci účtového rozvrhu napríklad *účtovú triedu 1 – Finančné umiestnenie (investície)*, kde člení finančný majetok podľa spoločných charakteristík a pôsobiacich rizík, pri zohľadnení prioritného kritéria, akým je **účel obstarania** investície, napríklad na:

1. podielové cenné papiere a vklady (*majetková účasť v dcérskych a pridružených spoločnostiach*),
2. cenné papiere držané do splatnosti,
3. cenné papiere určené na obchodovanie (*dosahovanie zisku z predaja, spotové operácie*),
4. cenné papiere na predaj,
5. poskytnuté pôžičky a ostatné pohľadávky,
6. termínované vklady v bankách a pod.

*Zákon o cenných papieroch*¹⁷⁸ vyžaduje, aby poisťovňa identifikovala cenné papiere podľa podoby, v akej sú emitované, formy (prevoditeľnosti) na cenné papiere, spôsobu emisie a charakteru výnosov, ktoré z nich plynú a pod.

Poisťovňa si prostredníctvom *analytických účtov* zabezpečí členenie cenných papierov z vecného hľadiska, najmä podľa:

- a) druhu cenných papierov,
- b) emitentov,
- c) mien, na ktoré znejú.

Zatriedenie finančných nástrojov do jednotlivých skupín následne ovplyvní ich ocenenie, účtovanie a vykázanie v účtovnej závierke. Poisťovňa klasifikuje jednotlivé skupiny finančného majetku a finančných záväzkov podľa *IFRS*. Pre potreby ocenenia finančného majetku však nie je rozhodujúce iba **vecné hľadisko** (druh finančného nástroja), ale predovšetkým **účel**, na aký bol finančný nástroj obstaraný a schopnosť poisťovne tento zámer aj dodržať. Finančný majetok, ktorý sa nepovažuje za podiel na **základnom** imaní v obchodných spoločnostiach, sa člení do skupín podľa *zámeru, s akým bol do portfólia poisťovne obstaraný*.

¹⁷⁸ Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Štandard *IAS 16* nevyžaduje odpisovanie do plnej výšky obstarávacej ceny majetku, vychádza z predpokladu, že aj po odpísaní (tzn. skončení technickej a ekonomickej životnosti) môže mať majetok určitú zvyškovú hodnotu. Odpisová základňa sa určí ako:

Odpisová základňa = prvotné ocenenie majetku – predpokladaná zvyšková hodnota

O **zvyškovú hodnotu** sa znižuje odpisová základňa v prípade, ak táto predstavuje v súčasnosti významnú sumu, ktorú poisťovňa predpokladá, že získa z vyradenia majetku, po odpočítaní odhadovaných nákladov spojených s jeho vyradením, aké sa očakávajú na konci doby životnosti majetku (ak je táto hodnota nevýznamná, nezohľadňuje sa pri výpočte odpisov). Výšku zvyškovej hodnoty je potrebné na konci účtovného obdobia revidovať, ak existuje predpoklad, že sa môže líšiť od predchádzajúceho odhadu. Zmeny sa účtujú ako zmena účtovného odhadu podľa *IAS 8*.

Pri **vyradení** majetku pred ukončením doby používania v poisťovni sa zostatková hodnota majetku zaúčtuje v rámci ostatných nákladov. Zisky a straty plynúce z likvidácie a predaja majetku sa určia ako rozdiel výnosov a a účtovnej hodnoty majetku a sú vykázané vo výkaze ziskov a strát.

Následné výdavky po zaradení nehmotného a hmotného hnuiteľného majetku do používania sú aktivované v prípade, ak je pravdepodobné, že z využívania tohto majetku budú poisťovni plynúť dodatočné ekonomické úžitky a výška výdavkov je spoľahlivo určiteľná. Ak tieto výdavky nespĺňajú všeobecné kritériá na ich aktiváciu do neobežného majetku, sú zaúčtované priamo do *prevádzkových nákladov* v okamihu vynaloženia (napr. bežné opravy a udržiavanie).

Schéma 10.4 Vyradenie úplne odpísaného majetku

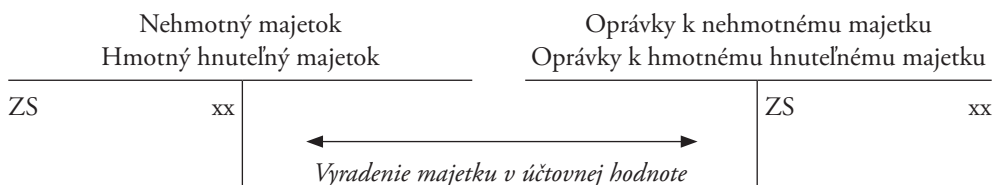
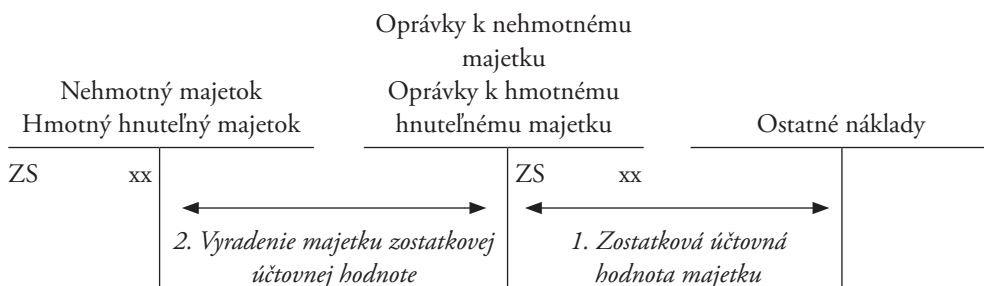

Schéma 10.5 Vyradenie odpisovaného (neodpisovaného) majetku z dôvodu predaja, darovania, škody

**Vykázanie časovo rozlíšených obstarávacích nákladov
v účtovnej závierke**

Tabuľka 12.2

Časovo rozlíšené obstarávacie náklady z poistných a investičných zmlúv	Predchádzajúce účtovné obdobie	Zmena stavu	Bežné účtovné obdobie
• v neživotnom poistení			
• v životnom poistení (tvorené zillmerizáciou technickej rezervy životného poistenia)			
• v životnom poistení z investičného životného poistenia			

Uplatnením *brutto princípu* pri účtovaní nákladov a výnosov v poisťovni sa tvorba (i použitie) technickej rezervy zaúčtuje v brutto výške a následne sa koriguje o podiel účasti zaistovateľa na tvorbe technickej rezervy v súlade s podmienkami zaistej zmluvy. Poisťovňa podiel zaistovateľov na technických rezervách vyplývajúcich z poistných zmlúv neúčtuje znížením príslušnej technickej rezervy, ale vykazuje ho v súvahe ako *aktíva vyplývajúce zo zaistenia*²¹². Metódy použité pri stanovení podielu zaistovateľa na technickej rezerve sú obdobné ako metódy ocenenia technických rezerv u prvopoisťovateľa.

Podiel zaistovateľov na technických rezervách, je posudzovaný z hľadiska zníženia hodnoty ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka (tvorba opravných položiek). Hodnota majetku vyplývajúceho zo zaistenia sa považuje za zníženu, ak existujú objektívne dôkazy vyplývajúce z udalosti, ktorá nastala po prvotnom účtovaní, že poisťovňa nebude schopná realizovať ich účtovnú hodnotu a vplyv tejto udalosti na sumy, ktoré poisťovňa získa od zaistovateľa, je spoľahlivo oceneľný.

Príklad: Poisťovňa uzatvorila poistnú zmluvu na neživotné poistenie s účinnosťou od 1. 5. bežného účtovného obdobia (rok n). Ročné predpísané poistné v hrubej výške je splatné jedenkrát ročne a predstavuje sumu 480 €. Na základe uzatvorenej zaistej zmluvy (proporcionálne zaistenie) poisťovňa postúpila na zaistovateľa 50 % predpísaného poistného (zaistné).

Uzatvorenie poistenia sa nedojednáva na kalendárny rok (resp. účtovné obdobie), ale na **technický rok**, prípadne kratšie obdobie. Poistné obdobie teda **nie je zhodné** s účtovným obdobím (predpísané poistné sa týka dvoch účtovných období).

²¹² Pozri bližšie kap. 5.